

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nesprávně vybraný soudní poplatek v civilním soudním řízení a obrana proti němu

Navzdory skutečnosti, že problematika vybírání soudních poplatků představuje pouze nepatrnou část civilního práva procesního, nejedná se v žádném případě o otázku zanedbatelnou. V praxi se lze nezdědkou setkat s tím, že řešení procesněprávní části řízení je daleko složitější, než jeho hmotněprávní jádro. Nejen účastníci, ale i samotné soudy se v této problematice dopouštějí chyb, které mohou mít zásadní vliv na průběh řízení, případně mohou mít za následek negativní zásah do majetkové či právní sféry účastníka řízení, či dokonce vznik protiprávního stavu.

V tomto článku se tedy věnujeme problematice vybrání soudního poplatku v rozporu s platnou právní úpravou v civilním soudním řízení a nastiňujeme možné postupy k dosažení vrácení nesprávně uhrazených částek.

Právní úprava soudního poplatku a jeho definice

Institut soudního poplatku je komplexně upraven zákonem České národní rady č. [549/1991](#) Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen „**ZoSP**“). Pojem soudní poplatek, ani jeho účel, nejsou tímto zákonem definovány. Při chybějící legální definici je nezbytné vycházet zejména z odborné literatury[1]. S ohledem na téma tohoto článku se zde zaměříme na účel soudního poplatku; je-li totiž poplatek vybrán bez toho, aby naplnil předpokládaný účel, jedná se implicitně a zásadně o poplatek vybraný nesprávně. Soudní poplatek má tři základní funkce, a to:

- fiskální - ten, kdo služeb soudu využívá, by měl přispět na úhradu nákladů s činností soudů spojených;
- regulační - má za úkol odradit od šikanózních, malicherných a dalších bezdůvodných návrhů, kterými by byly soudy jinak zahlceny;
- motivační - má za cíl motivovat účastníky k řešení případných sporů pokud možno mimosoudní cestou.[2]

Případy nesprávně vybraného soudního poplatku

Předmětem soudního poplatku jsou, vedle jednotlivých úkonů prováděných soudy a úkonů správy soudu, řízení vedená před soudy České republiky, a to v případech úkonů uvedených v sazebníku poplatků, který je přílohou ZoSP. Sazebník stanoví základ a sazbu soudního poplatku, a to buď ve formě pevné částky, nebo procentuálního vyjádření[3]. K nesprávnému vybrání soudního poplatku tak z povahy věci může dojít v případech, kdy:

- Soudní poplatek je vybrán v nesprávné výši.
- Soudní poplatek byl vybrán, ačkoli neměl být vybrán vůbec.

K chybě přitom může dojít jak na straně účastníka řízení, tak na straně soudu. Účastník řízení může nesprávně určit výši soudního poplatku, popřípadě dojde k chybnému závěru, že poplatkovou povinnost vůbec má, a bez dalšího takový soudní poplatek soudu uhradí. V těchto případech je většinou řešení nastalé protiprávní situace poměrně jednoduché a rychlé (blíže se možným způsobům nápravy věnujeme dále v tomto článku).

Zkušenosti z praxe však ukazují jako problematičtější řešení těch situací, kdy je protiprávní stav způsoben chybou na straně soudu, tedy případů, kdy je samotným soudem nesprávně určena výše soudního poplatku nebo kdy soud dojde k závěru, že poplatková povinnost na předmětný případ dopadá, ačkoli tomu tak není. Příkladem může být případ, kdy není jisté, který orgán veřejné moci má pravomoc spor rozhodnout. Pravomoc k rozhodování určitého sporu může být například dovozena (novou, od dosavadní judikatury odchylnou) judikaturou až dlouho poté, co již bylo řízení zahájeno a vedeno u orgánu, který nikdy neměl pravomoc ve věci rozhodovat.[4] Může tak nastat situace, kdy je dodatečně zjištěno, že soudní poplatek, který byl původně vybrán na první pohled v souladu s právní úpravou i tehdy ustálenou judikaturou, neměl být vybrán vůbec[5]. Uplyne-li navíc od vybrání poplatku již delší doba (například v řádu několika let), může být pro soudy procesní uchopení takového stavu o to problematičtější.

Vrácení soudního poplatku

Vrácení soudního poplatku je upraveno v ustanovení § 10 ZoSP. V jeho prvním odstavci je stanoveno: „Soud vrátí poplatek z účtu soudu, jestliže jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen. Bylo-li na poplatku zapláceno více, než činila poplatková povinnost, vrátí soud přeplatek.“[6] Uvedené ustanovení § 10 odst. 1 ZoSP je možné aplikovat pouze na situace, kdy účastník nesprávně uhradil soudní poplatek bez toho, že by byl k jeho uhrazení soudem vyzván; na ostatní situace nesprávné úhrady soudního poplatku dopadá ustanovení odstavce druhého.

Ustanovení § 10 odst. 2 ZoSP stanoví povinnost soudu vrátit soudní poplatek v případě, že k jeho zaplacení došlo na základě nesprávného soudního rozhodnutí (dle 4 odst. 1 písm. e) až j) ZoSP), nebo na základě nesprávné výzvy soudu (vydané dle § 9 odst. 1 ZoSP). V prvně uvedeném případě je soud povinen postupovat dle ustanovení § 12 odst. 1 ZoSP, které upravuje změnu či zrušení vydaného rozhodnutí v rámci autoremedury; v posléze uvedeném případě pak soud postupuje dle § 10 ZoSP (výzvu totiž není třeba rušit ani měnit, viz dále). V každém případě však soud postupuje při vrácení nesprávně vybraného soudního poplatku z úřední povinnosti (ex officio)[7].

Ustanovení § 12 ZoSP ve svém prvním odstavci stanoví: „Vydá-li soud nesprávné rozhodnutí o uložení povinnosti zaplatit soudní poplatek, toto rozhodnutí změní nebo zruší i bez návrhu.“. V druhém odstavci je pak stanovena lhůta 3 let od právní moci rozhodnutí o uložení povinnosti zaplatit poplatek, kdy může soud změnu nebo zrušení „pravomocně provést“. Z dikce tohoto ustanovení je zřejmé, že postup jím upravený je možné uplatnit pouze v úzké škále případů, kdy soud rozhodl o uložení povinnosti soudní poplatek zaplatit rozhodnutím[8].

V ostatních případech pak soud postupuje podle ustanovení § 10 ZoSP.

Situace, v nichž soud vrací zaplacený soudní poplatek, a jež jsou upraveny v ustanovení § 10 ZoSP, je možné obecně rozdělit do dvou základních skupin: (i) na případy, kdy poplatková povinnost existovala a poplatek byl vybrán ve správné výši, avšak navzdory uvedenému je nutné soudní poplatek ze zákonem stanoveného důvodu poplatníkovi vrátit, a to buď zcela, nebo příslušně snižený; a (ii) případy, kdy poplatková povinnost již od počátku nebyla (ať už zcela, či co do části uhrazeného poplatku) vůbec dána.

Níže se budeme podrobněji věnovat problematice nesprávně vybraného soudního poplatku, jež spadá mezi situace uvedené ad (ii), na které dopadají postupy zakotvené v odstavcích 1 a 2 ustanovení § 10 ZoSP.

V praxi je možné se setkat s postupem soudů, kdy na případy, které spadají pod úpravu obsaženou v prvních dvou odstavcích § 10 ZoSP, tyto nesprávně aplikují ustanovení jiných odstavců tohoto ustanovení, a to i přesto, že hypotéza obsažená v těchto dalších odstavcích na tyto případy vůbec

nedopadá a jejich aplikace tak proto není možná.

Příkladem může být opět již výše zmiňovaná situace, kdy dojde k zastavení soudního řízení v důsledku nedostatku pravomoci soudu věc projednat. Máme za to, že v takových případech je nutné dojít k závěru, že předmětné řízení poplatkové povinnosti podle ZoSP nepodléhá vůbec a od počátku ani nepodléhalo[9]. Soud by tedy měl postupovat (v závislosti na konkrétní situaci) podle ustanovení § 10 odst. 1 nebo § 10 odst. 2 ZoSP, která na tyto případy dopadají a příslušnému účastníku řízení uhrazený poplatek vrátit z účtu soudu v plné výši. V praxi však dochází k tomu, že soud v takovémto případě odmítne vrátit vybraný soudní poplatek buď úplně, nebo jej nevrátí v plné výši[10]. Opírá se přitom o ustanovení § 10 odst. 3 ZoSP[11], dle kterého se vrací soudní poplatek snížený o 20% v situaci, kdy došlo k zastavení řízení před prvním jednáním; *a contrario* případně dovodí, že v případě, kdy řízení bylo zastaveno později než před prvním jednáním ve věci (a nedojde-li k jiné, zákonem předpokládané situaci), se zaplacený soudní poplatek nevrací. V praxi tak dochází k tomu, že soud s odkazem na ustanovení § 10 odst. 3 ZoSP přistoupí k vrácení pouze 80% uhrazeného soudního poplatku tam, kde došlo k zastavení řízení před prvním jednáním ve věci, případně poplatek nevrátí vůbec, bylo-li ve věci jednáno a k zastavení řízení v důsledku nedostatku pravomoci soudu věc projednat došlo až následně. Argumentace soudů je v těchto případech taková, že absence pravomoci soudu v řízení rozhodnout neznamena, že nemohlo dojít k zahájení řízení, se kterým je spojena poplatková povinnost; tedy, že se zahájením řízení je vždy komplementárně spojena činnost soudů, a podle některých soudů je tak spravedlivé po poplatníkovi požadovat, aby se na této činnosti finančně podílel[12]. Nelze však přehlédnout, že při takovém postupu soud aplikuje na předmětnou situaci právní normu, která na ni vůbec nedopadá. V situaci, kdy soud neměl pravomoc řízení vést, je nutné aplikovat § 10 odst. 1 nebo 2 ZoSP, a soud je tedy povinen zaplacený poplatek vrátit v plné výši, a to i tehdy, pokud ve věci jednal, případně dokonce i vydal meritorní rozhodnutí.

Možné způsoby obrany účastníka

Nejdříve je nutno zdůraznit, že soud by měl přistoupit k vrácení nesprávně uhrazeného soudního poplatku z úřední povinnosti, bez nutnosti další aktivity na straně účastníka. Pokud však zůstává, ať už z jakéhokoli důvodu, nečinný, nezbyvá účastníkovi, než vyvinout aktivitu vlastní. V každém případě však nezřídka dochází k tomu, že řízení, v jehož rámci došlo k nesprávnému vybrání soudního poplatku, již probíhá na odlišném stupni, případně již může být dokonce pravomocně skončeno, což soudům v některých případech činí procesní i výkladové potíže a tuto skutečnost považují za překážku vydání rozhodnutí o vrácení soudního poplatku. Taková překážka však objektivně není dána, neboť úprava obsažená v ZoSP je úpravou specifickou, aplikovatelnou nezávisle na tom, zda dosud probíhá řízení ve věci samé, nebo jde o věc již pravomocně skončenou. Co do hrazení a případného vrácení soudního poplatku se totiž jedná o fiskální právní vztah mezi účastníkem řízení, který poplatek zaplatil, a státem, který jej vybral. Tento vztah je tak fakticky zcela nezávislý na právním vztahu, na základě kterého vznikl spor, který je předmětem řízení, v jehož rámci došlo k protiprávnímu vybrání soudního poplatku. Soud tak může/musí o soudním poplatku (tedy i o jeho vrácení) rozhodovat nezávisle na běhu řízení ve věci samé.

Nejsnazším, a v praxi často i účinným, způsobem obrany účastníka proti nesprávně vybranému soudnímu poplatku je neformální podnět, kterým upozorní příslušný soud na nesprávně vybraný poplatek, a soud zároveň požádá o jeho vrácení.

Postupu soudu v případech, kdy poplatková povinnost byla uložena rozhodnutím soudu (a tedy soud postupuje dle § 12 ZoSP), jsme se věnovali již výše; pokud jde o případy, kdy k vybrání soudního poplatku došlo na základě nesprávné výzvy soudu, je třeba postupovat podle § 10 odst. 2 ZoSP. Zde je vhodné připomenout, že výzva soudu má povahu pouze deklaratorního usnesení[13], a její existence tudíž soudu nebrání, aby o vrácení nesprávně vybraného soudního poplatku rozhodl i

přesto, že původní nesprávná výzva zůstane nezměněna. Příslušný soud na základě neformálního podnětu účastníka přistoupí k vrácení nesprávně vybraného poplatku na základě § 10 ZoSP, a to z úřední povinnosti (viz výše). Podnět musí být adresován soudu prvního stupně jako soudu příslušnému rozhodovat ve věcech poplatků za řízení dle § 3 odst. 1 ZoSP.

V případě, že na základě neformálního podnětu nedojde ze strany soudu k vrácení nesprávně vybraného soudního poplatku, může poplatník přistoupit k podání formální žádosti o vrácení předmětného soudního poplatku, či jeho části. Žádost, stejně jako podnět, musí být adresována soudu prvního stupně a měla by obsahovat přesné vymezení částky, jejíž vrácení se žadatel domáhá, a vymezení důvodů, pro které považuje žadatel poplatek za vybraný v rozporu se zákonem. Podáním takové žádosti dojde k zahájení řízení o žádosti žadatele o vrácení soudního poplatku.

Při rozhodování ve věcech poplatků soud postupuje podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, v platném znění, nestanoví-li ZoSP jinak (srov. § 13 odst. 1 ZoSP). V řízení o žádosti o vrácení soudního poplatku rozhoduje soud prvního stupně usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Soud prvního stupně je, jak judikoval Ústavní soud, povinen se s žádostí poplatníka o vrácení zaplaceného soudního poplatku vypořádat vždy formou rozhodnutí[\[14\]](#).

Je třeba dodat, že ZoSP ve svém ustanovení § 10 odst. 10 stanoví pro možnost vrácení poplatku lhůtu 10 let od konce kalendářního roku, v němž došlo k uhrazení soudního poplatku[\[15\]](#). Jedná se o lhůtu prekluzivní, tedy po uplynutí této lhůty již nelze poplatek ani případný přeplatek poplatníkovi vrátit.

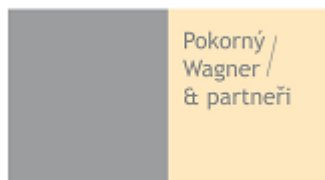
Závěrem zbývá uvést, že v praxi jsme se setkali s různými postupy soudů při řešení problematiky nesprávně vybraného soudního poplatku, a rozhodovací praxe nižších soudů je tedy nejednotná. Do doby jejího sjednocení judikaturou Ústavního soudu lze bohužel předpokládat, že tato nejednotnost přetrvá a k popsaným chybám bude docházet i nadále.

Mgr. Ing. David Skopal,
advokát

Mgr. Lenka Knopová,
advokátka

Mgr. David Máj,
advokátní koncipient

advokátní kancelář

síla argumentů

[Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)

Klimentská 1216/46
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 229 287-9
Fax: +420 224 229 290

- [1] Hendrychová, D. a kol.: Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, či Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Matková, H. a kol.: Finanční právo 6. upravené vydání. Praha C. H. Bek, 2012, str. 246 - 248.
- [2] Waltr, R.: Zákon o soudních poplatcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020: komentář k ustanovení § 1.
- [3] Bakeš, M., Karfíková, M., Kotáb, P., Matková, H. a kol.: Finanční právo 6. upravené vydání. Praha C. H. Bek, 2012, str. 246 - 248.
- [4] Touto problematikou se mimo jiné zabýval Ústavní soud ČR v nedávném nálezu ze dne 19. května 2020, sp. zn. III. ÚS 124/20.
- [5] Ve všech případech, kdy je soudní poplatek vybrán v rozporu s platnou právní úpravou, dochází ke vzniku bezdůvodného obohacení na straně státu, jelikož dle ustanovení § 8 odst. 2 ZoSP je soudní poplatek příjmem státního rozpočtu.
- [6] Za předpokladu, že poplatek či jeho přeplatek převyšuje částku 50,- Kč. Toto omezení se však vztahuje pouze k situacím upraveným ustanovením prvního odstavce § 10, tedy na případy, kdy účastník uhradil soudní poplatek bez předchozí výzvy soudu k jeho uhrazení.
- [7] Důvodová zpráva k zákonu č. [218/2011](#) Sb., ze dne 9. února 2011, II. Zvláštní část: k bodu 13
- [8] Proti němuž je navíc přípustné odvolání, lze tedy předpokládat, že většina vadných rozhodnutí v tomto směru bude vyřešena v rámci řízení o opravném prostředku.
- [9] K tomu srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. dubna 2015, sp. zn. 62 Co 175/2015
- [10] Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. září 2019, sp. zn. 32 Cdo 2249/2019, v němž Nejvyšší soud rozhodl o nedostatku pravomoci soudů vést řízení ve věci a zároveň upravil i výrok o soudním poplatku, bez toho, aby se touto otázkou podrobněji zabýval.
- [11] Ustanovení § 10 odst. 3 ZoSP stanoví (cit.): „Soud vrátí z účtu soudu i zaplacený poplatek za řízení, který je splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti, snížený o 20 %, nejméně však o 1000 Kč, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním. Obdobně vrátí soud poplatníkovi přeplatek na poplatku (odpovídající část poplatku) vzniklý podle § 6a odst. 3, bylo-li řízení zastaveno jen zčásti. Byl-li návrh na zahájení řízení před prvním jednáním odmítnut,

soud vrátí z účtu soudu zaplacený poplatek.“

[12] Např. usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. září 2019, sp. zn. 17 Co 108/2019, jež bylo předmětem přezkumu v nálezů ÚS ze dne 19. května 2020, sp. zn. III. ÚS 124/20

[13] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2020, sp. zn. 30 Cdo 870/2019

[14] Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. června 2012, sp. zn. IV ÚS 1890/12

[15] V této souvislosti je na místě také uvést, že lhůta neběží, je-li řízení podle zvláštního právního předpisu přerušeno.

© EPRAVO.CZ - Sbírká zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)